

"לַיְהוּדִים, הַיְתֵה אוֹרָה וְשִׂמְחָה, וְשִׂשׁוֹן, וְיִקָּר" (מגילת אסתר ח', ט"ז)

מדריכות פדגוגיות: רחל שפיגלר, לילך שטיינברג

מרכזת המסלול: אורנה שניידר

ראש החוג: ד"ר ניצה דורי

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" שמחת הצלת העם היהודי מפני גזרת השמד מתחילה מראשית חודש אדר, הולכת ומתעצמת עד הגיעה לשיאה בקיום מצוות הפורים. אולם, מצוות השמחה בפורים מיוחדת במינה, שהיא באה לידי ביטוי גם בצדדים הגשמיים שבחיים. כמו שהגזירה הייתה על הרוח והגוף, כך השמחה על ההצלה צריכה להיות ברוח ובגוף. ולכן בנוסף למצוות קריאת המגילה שמבטאת את הצד הרוחני שבאדם, ישנה מצווה לערוך סעודה למשתה ושמחה. השמחה צריכה להיות בהוספת אהבה ואחדות בין ישראל. וזו השמחה האמיתית, שמבטאת את התרחבות החיים והתפשטותם באהבת הבריות. אבל אדם שאוכל ושותה לעצמו, הוא אדם מצומצם ומוגבל שטרוד בסיפוק תאוותיו בלבד, ולעולם לא יגיע לשמחה של ממש. לכן נצטוונו לשלוח מנות איש לרעהו.

ואין להסתפק בהרבות אהבה בין החברים אלא צריכים לדאוג גם לעניים שאין להם יכולת לשמוח, ולכן נצטוונו לתת מתנות לאביונים, כדי שאף הם ישתתפו בשמחת הפורים. וכל המתעלם מצער העניים, גם אם ידמה לעצמו שהוא שמח עם חבריו, באמת אינו אלא הולל, שמתעלם מהחיים האמיתיים. אבל מי שדואג לשמח את העניים והמסכנים, יש ערך לחייו והוא יכול לשמוח באמת ובצדק. ולכן נצטוונו לתת בפורים מתנות לאביונים. (הרב אלעזר מלמד)

דבר מרכזת המסלול

השבוע נערכה פעילות לילדי הגנים בנושא חורף בהדרכתן של צפרירה ווקר ורחל שפיגלר ובהפעלתן של סטודנטיות שנה א' ממסלול הגננות. ההורים והילדים נענו בשמחה רבה להזמנה והגיעו למכללה מלווים בתינוקות שזכו להשגחה ולטיפול מסור בשמרטפייה שנפתחה במיוחד במקביל לפעילות. הסטודנטיות הפעילו את הילדים בתחומים מגוונים שכללו – מוזיקה, תנועה וציור ואף דאגו לשתף את ההורים. בסיום הפעילות הפעילה רחל את ההורים וילדיהם במשחקי תנועה מהנים שהחזירה את ההורים לרגע קל לימי ילדותם וסחפה מהם חיוכי הנאה וניצני שובבות.

ומה בגיליון שלפנינו? נפתח בהצעה לחשיבה קצת אחרת לגבי נושא השמחה בגן הילדים, לאו דווקא בהקשר לפורים, אלא בהקשרים חברתיים שונים. נמשיך בהתייחסות למנהג ההתחפשות בפורים – הפעם מהיבט פסיכולוגי. נבחן את השפעתה המאיימת של התחפשות על ילדים בגילאי שמונה חודשים ועד שלוש.

ונחתום בכתבתה של רעות טנג'י, סטודנטית שנה ב', "עברית ברוח המגילה" בהקשר לשנת השפה העברית.

סוגיית התחפושות בגיל הרך / אורנה שניידר

בעל חמדת ימים מתאר את מקומם המרכזי של הילדים בבית הכנסת בזמן קריאת המגילה ומבקש מההורים "ראוי לנהוג טוב להביא קטנים וקטנות... ומנהגם של ישראל תורה היא שנהגו להלבישם מחלצאות ולתת מעות פורים ומיני מתיקה, כי עיקר השמחה תלויה בהם" (נתן העזתי, "חמדת ימים", ח"ב עב ע"א. מאה 17). אולם אם ברצוננו להשאיר את השמחה בלב הילדים, עלינו להיות ערים לכך שילדים בגיל הרך נרתעים מלהתחפש ואף מגלים סימני חרדה למראה אנשים אהובים ומוכרים ששינו את מראם. על מנת להבין את הפחדים של הילדים הרכים, אציין תחילה מה מעורר את הפחד ובהמשך אביא המלצות להורים ולעוסקים בגיל הרך כיצד לרכז ולהפיג את החששות מההתחפשות.

חשוב לציין כי הדברים שלהלן מתייחסים לילדים בגילאי שמונה חודשים ועד שלוש שנים.

לאורך כל חייו של התינוק וכן בהמשך התפתחותו אנו מנסים ליצור לילד יציבות באמצעות חשיפה לדמויות מוכרות לצד חשיפה איטית ומדורגת לדמויות חדשות. אולם בהגיע ימיי הפורים, אנו זונחים לרגע את כל העמל הרב שהשקענו בבניית היציבות הנפשית ובהינף יד משנים שינוי מהותי את המראות, הקולות, הצורות והופכים את כל הסביבה לצבעונית ורועשת: דמויות חדשות שבחלקן אף מפחידות המוצגות בגדלים מפחידים, מוזיקה רעשנית, אביזרים רועשים ומצפצפים. יותר מכך, באופן בלתי צפוי הדמויות המוכרות והאהובות משנות באופן פתאומי את צורתן עד לבלי היכר. גם חבישת מסכה או משקפיים צבעוניות "מעלימים" מעיני הילד את המוכר והבטוח ומעוררים את הבכי המפחד.

החששות גוברים לאור העובדה כי בגילאים הצעירים, הילד עדיין אינו מסוגל להבחין בין דמיון למציאות, לתפיסתו רק מה שרואה קיים, ומה שאינו רואה – לא קיים. אולם ככל שיגדל הילד ויפתח את משחקי ה"כאילו", כך ייטיב להתמודד עם מהפך הפורים.

המלצות למבוגרים כיצד לארגן את סביבת הפורים לרווחת הילד הרך:

• הכנסת אביזרי החג לגן בצורה מדורגת

- להימנע משינוי דרמטי במראה הפנים בעיקר חבישת מסכה.
- להרחיק תינוקות מליצינים
- איפור וצביעת הפנים: להעמיד את הילד מול המראה, לצבוע בשלבים ולתת לילד אחרי כל שלב לראות את עצמו במראה.
- תחפושות פשוטות ונוחות לילדים
- אביזר פורימי בודד יכול לגרום הרבה יותר הנאה לילד מאשר תחפושת מתוחכמת
- לפני החג להציב בגן תיבת תחפושות כדי שהילדים יתרגלו ויבחרו את התחפושות שמעוניינים ללבוש.
- תחפושת המבוגר – לא מומלץ לגנות להתחפש (ניתן לחבוש כובע מעניין ולא יותר)
- בגיל בוגר יותר – רצוי שהגנת תתחפש לעיני הילדים.

חשוב להיות ערניים לתגובות הילד הרך ולכן, ילד הבוכה ורוצה לפשוט את התחפושת – אפשרו לו לעשות זאת מתוך הבנה למצוקתו.

חשיבה קצת אחרת – השמחה בגן הילדים

”מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד” (ר' נחמן). את הנושא מומלץ לפתוח תחילה תוך התמקדות בהיבט האישי – דרך קישור לחיי הילד בכדי שיוכל להבין את משמעותה של השמחה, רק אח”כ נוכל להתקדם למעגלים המשפחתיים ולהרחיב למעגלים החברתיים.

- השמחה שבתוכי – דברים שמשמחים אותי, ביטויי גוף להבעת השמחה (חיוך, הבעות פנים, מחיאות כפיים, רקיעות ברגליים...) דרכים להבעת השמחה והכי חשוב שמחת הנתינה – דברים שאני עושה לאחרים ומשמחים אותי וגם את האחר. ניתן להביא צילומים או לבקש מהילדים לצייר
  - המעגל המשפחתי: שמחות במשפחה – סוגי שמחות, דרכים שונות לשמח את בעל השמחה.
  - המעגל הלאומי:
- הניגון היהודי: משירת הלויים בבית המקדש ועד לשיר ולניגון בעדות ישראל
- שמחה של מצווה: מצוות הגורמות לשמחת האחר
- מצוות השמחה בפורים

העשרה אוריינית:

- מילים נרדפות לשמחה: ששון, גילה, דיצה, רינה, עליזה, עליצה, צהלה וחדווה
- שמות ילדים שמשמעות שמם הוא שמחה: ששון, גיל, רון, רוני.
- שירים: ”מצווה להיות בשמחה” – דודו פישר, ”מקהיל עליזה” – לאה נאור, ”פרצופים” – רינה שליין, ”כל הילד צוחק” – שולמית הראבן, ”איזה יום שמח לי היום” – תלמה אליגון, ”פתאום אני שמח” – לאה נאור, ”מי שטוב לו ושמח” – דתיה בן דור. מקהלת נוגנים / חיים נחמן ביאליק
- סיפורים: ”כפתור הצחוק” – שירלי ורוני סומק. ”שמח וטוב לב” – מיריק שניר. ”כשאני שמח” – שולמית צרפתי.

עברית ברוח המגילה / רעות טנג'י, שנה ב'

כידוע סיפור המגילה התרחש לפני שנים רבות בפרס העתיקה – ” בשנת שְלוש, לְמַלְכוֹ, עָשָׂה מְשֻׁתָּה, לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו : חֵיל פָּרְס וּמְדֵי” (מגילת אסתר א, ג)

לרגל ראש חודש אדר הממשמש ובא, בחרתי לחפש וללקט מילים וביטויים הלקוחים מן השפה הפרסית השזורים בשפתנו. הפרסית אינה שפה שמית כעברית, כי אם שפה הודו-אירופית.

הפרסים היו בעלי דת ייחודית – הדת האמגושית (זורואסטריזם בלעז), והקימו אימפריה מפוארת. עם הכיבוש התחילה התאסלמות הדרגתית של הפרסים ואימוץ של אלמנטים מהתרבות הערבית – בין היתר הכתב הערבי. הפרסית של ימינו נכתבת באותיות ערביות ומשופעת במילים וביטויים שאולים מערבית. עם זאת, התחביר והמורפולוגיה של השפה הם הודו-אירופיים לחלוטין, וגם אוצר המילים הבסיסי (מספרים, שמות בני המשפחה וכיוצא באלה) מזכיר מאוד מילים מקבילות מלשונות אירופיות.

ישנן מילים המוזכרות במגילת אסתר המבטאות משמעות אף בשפה הפרסית לדוגמא המילה ”המן” – במקור, hama manah משמעו אותה הדעת/הדעה, כלומר בעל אותה הדעה כשל המלך. וכידוע תפקידו של המן בסיפור המגילה היה ראש השרים ומשנה למלך

"אחר הדברים האלה, גדל המלך אַחְשֹׁרוּשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן-הַמְדַתָּא הָאֲגָגִי--וַיִּנְשָׂאֵהוּ; וַיֵּשֶׁם, אֶת-כְּסָאוֹ, מַעַל, כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוּ. "

אביו של המן נקרא המדתא או hama data, כלומר בפרסית אותו החוק (כמו של המלך). המילה פור גם היא מוזכרת במגילה "הפיל פור הוא הגורל לפני המן"... פור – גורל מפרסית: puru – חרס או אבן קטנה שהיו מטילים כדי לקבוע ולקבל החלטות. מכאן גם שם החג 'פורים'. כיום משתמשים במילה במשמעות של החלטה גורלית: "הפור עוד לא נפל".

וכן גם המילה "גנזים", מוזכרת במגילה "אם-על-המלך טוב, וכתב לאבדם; ונעשרת אלפים כפר-כסף, אשקול על-ידי עשי המלאכה, להביא, אל-גנזי המלך...". גנזים – בפרסית, משרד האוצר (גנזך – בית אוצר). בלשון חז"ל, המילה קיבלה משמעות של הטמנה.

הגזבר – הלא הוא הממונה על ענייני הכספים והגבייה (בפרסית: ganzabara – נושא האוצר)

גם מילים כמו "אשכרה", "באזר", "קיוסק", "פתגם", "שחמט", "לילך" חדרו לשפתנו מהפרסית. אשכרה – בשפת הדיבור: שקוף וברור. מפרסית: דבר ידוע, גלוי.

בזאר – שוק. בפרסית: bāzār.

פתגם – פקודה, גזירה, פסק דין. בפרסית: patigāma.

קיוסק – בפרסית, kushk הוא ארמון או אכסדרה (מרפסת עמודים או כניסה מקורה בחזית בנין חשוב). המילה חדרה לשפות האירופיות דרך הטורקית.

שח-מט – בפרסית, שח (shah) משמעו מלך (קיצור של kshayathiya – מלך בפרסית עתיקה). מט – מת, חסר אונים

לילך – מפרסית: nilak – צבע בגוון כחול-סגול

ולסיום אמרות וביטויים הקשורים לחג הפורים:

- "לא מאהבת מרדכי אלא משנאת המן"-המעשה נעשה לא מתוך חיבה לאדם אלא מתוך סלידה לאויבו.
- "נהפוך הוא" – ההיפך הוא הנכון.
- "עד חצי המלכות"-אמירה המבטאת נכונות מירבית להיענות לבקשה וללכת לקראת אדם במידה רבה.
- "משנכנס אדר מרבים בשמחה"-חודש אדר בו נעשו ניסים לישראל, מסוגל הוא לישועות בשורות טובות ולכן תרבנה השמחות בישראל.

ובנימה זו אסיים בברכה לבשורות טובות ישועות נחמות ושמחות.

תודות על השתתפותן בפעילות תרומה לקהילה "שאננצ'יק"

לצפרירה ווקר - מרצה למוזיקה, לרחל שפיגלר - מדריכה פדגוגיות, לרגינה, מנהלת ארגונית וצלמת.

לסטודנטיות שנה א': אסתר קולט, תמרה קלאצ'קין, דבורי אזולאי, שלומית קרן, מור אלקובי, אירית שמאי, צופיה הבר, לילך ענבר, איילת השחר רנרט, יסמין קרן.

ברכות מזל טוב

מזל טוב לענבר ויטו לארוסיה

מזל טוב לסיגל גרוס לנישואיה

מברכת חוזק טוב

ומעיקר תמיד בשמחה

סגל מוראנו מסלח גיל רב